МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи пам'яткознавства

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)

освітня програма Історія та археологія: історія. Європейські студії
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна

Ізмаїл – 2019

ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньої програми

Дроздов В.В.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:
кафедрою української і всесвітньої історії та культури
протокол № 2 від 3.09.2019 р.

Завідувач кафедри В.Г. Черновіла
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:
Голова науково-методичної ради факультету української філології та соціальних наук

Г.Б. Цигане
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: Акчебаш Альона Василівна, викладач кафедри української і всесвітньої історії та культури.

Рецензенти програми: Дроздов Віктор Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

©А.В. Акчебаш, 2019
© ІДГУ, 2019

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	**Розподіл годин за навчальним планом**	
	Денна	***Заочна***
Кількість кредитів: 7	*Лекції*:	
	52	
Модулів: 2	*Практичні заняття*:	
Загальна кількість годин: 104		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1	*Лабораторні заняття:*	
Семестр: 1, 2	*Семінарські заняття*:	
	50	
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 4 - самостійна робота:3	*Консультації:*	
	2	
	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: екзамен		
Мова навчання: українська	*Самостійна робота:*	
	106	

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є діяльність теоретичного та практичного характеру державних структур, громадських товариств, суспільства загалом на етнічних українських землях впродовж XIX – початку XXI ст., спрямована на виявлення, облік, вивчення, збереження, охорону, популяризацію, використання об’єктів культурної спадщини української нації, національних меншин, які проживали чи проживають тут.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи пам’яткознавства» є формування у студентів системних знань про історію вивчення, збереження та дослідження усіх видів пам’яток на теренах України вподовж різних історичних періодів.

Передумови для вивчення дисципліни «Основи пам’яткознавства»: «Історія України та української культури», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство та архівознавство», «Історичне джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни».

Міждисциплінарні зв’язки: проблематика курсу пов’язана з дисциплінами: «Історія України та української культури», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство та архівознавство», «Археологія», «Спеціальні історичні дисципліни».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Історія та археологія: історія. Європейські студії».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК5.	Здатність бути критичним і самокритичним.	ПРН 4	Критично осмислювати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо).
ЗК8.	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.	ПРН 23.	Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі.
Фахові компетентності (ФК)			
ФК 6.	Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.	ПРН 5	Визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.
ФК 7.	Здатність використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.	ПРН 16.	Інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології.
ФК 8.	Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.	ПРН 12.	Організовувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
ФК 13.	Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.		
ФК 14.	Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів	ПРН 17.	Пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих

	експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.		спільнот.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК5.	ПРН 4			
ЗК8.			ПРН 23.	
ФК6.	ПРН 5			
ФК7.		ПРН 16.		
ФК8.		ПРН 12.		
ФК13.		ПРН 12.		
ФК14.		ПРН 17.		

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1	*Тема 1. «Основи пам'яткознавства» як наукова дисципліна.*	8	4	4				8
2	*Тема 2. Становлення та розвиток пам'яткознавства як наукової дисципліни.*	8	4	4				8
3	*Тема 3. Проблеми класифікації історико-культурних пам'яток.*	8	4	4				10
4	*Тема 4. Діяльність громадських організацій та наукових товариств в Україні у сфері охорони історичних пам'яток (початок XIX – XX ст.).*	8	4	4				10
5	*Тема 5. Правові засади розвитку пам'яткоохоронної галузі в Україні(кінець XIX — початок XX ст.)*	8	4	4				8
6	*Тема 6. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні у 1918 –1950-х рр.*	10	6	4				10
7	*Тема 7 Пам'яткознавство в Україні у 1950-1980-х рр***.**	8	4	4				10
8	*Тема 8. Міжнародні організації та угоди щодо охорони пам'яток.*	8	4	4				8
9	*Тема 9. Пам'яткоохоронна діяльність у незалежній Україні.*	10	6	4				10
10	*Тема 10. Музеї, бібліотеки та архіви в системі пам'яткознавчих досліджень.*	8	4	4				8
11	*Тема 11. Осередки пам'яткознавчих досліджень в сучасній Україні.*	8	4	4				8

12	*Тема 12. Загальні проблеми пам'яткоохоронної роботи в Україні. Пам'ятки України – національні шедеври світового рівня.*	10	4	6		2		8
Разом:		104	52	50		2		106

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИЧЦИПЛІНИ

5.1 Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. «Основи пам'яткознавства» як наукова дисципліна.

Предмет і завдання історичного пам'яткознавства. Предмет, об'єкт і завдання курсу. Основні поняття «пам'яткознавство», «пам'ятка», «рухома і нерухома пам'ятка», «пам'ятка загальнонаціонального та місцевого значення», «культурна спадщина» тощо. Наукове та суспільне значення пам'яткознавства. Зв'язок пам'яткознавства з іншими історичними дисциплінами та галузями наукових знань.

Тема 2. Становлення та розвиток пам'яткознавства як наукової дисципліни.

Стан наукової розробки теми у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Внесок українських вчених у становлення пам'яткознавства як наукової дисципліни. Збірки архівів України та інших держав, публікації документів і матеріалів про пам'яткознавство України.

Тема 3. Проблеми класифікації історико-культурних пам'яток.

Пам'ятки державного устрою і суспільного життя в Україні. Критерії відбору пам'яток: історична цінність, наукове значення, естетичні якості. Типи пам'яток.

Системи та принципи класифікації пам'яток. Категорії, типи та види пам'яток. Понятійно-термінологічні аспекти проблем класифікації пам'яток.

Тема 4. Діяльність громадських організацій та наукових товариств в Україні у сфері охорони історичних пам'яток (початок XIX – XX ст.).

Діяльність громадських структур зі збереження культурної спадщини. Одеське товариство історії та старожитностей. Церковно-історичні товариства. Археологічні з'їзди XIX – XX ст. – важливий етап розвитку українського пам'яткознавства.

Тема 5. Правові засади розвитку пам'яткоохоронної галузі в Україні(кінець XIX — початок XX ст.)

Законодавчі державні та церковні установи Російської імперії: Міністерство внутрішніх справ, Синод, Статистичний комітет, ін. Поняття пам'ятки в російському пам'яткознавстві XIX – початку XX ст. Дискусія щодо змісту терміна «пам'ятка старовини». Російське законодавство першої половини XIX ст. про охорону пам'яток світської та церковної старовини. Російське законодавство другої половини XIX – початку XX ст. про світські і церковні пам'ятки. Нормативно-правова база пам'яткознавства на українських землях під владою монархії Габсбургів.

Тема 6. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні у 1918 –1950-х рр.

Перші спроби створення державних органів охорони пам'яток в Україні у період революції 1917–1919 рр. Повернення з Росії української історико-культурної спадщини у 1918 р. Пам'яткоохоронна діяльність національних

українських урядів у 1917–1921 рр. Радянське законодавство 1920-1930-х рр. про охорону пам'яток. Роль історичних комісій ВУАН у розвитку українського пам’яткознавства у 1920-х–1930-х рр. Діяльність етнографічної комісії ВУАН. Розвиток історичних комісій ВУАН у розвитку українського пам’яткознавства у 1920-х–1930-х рр. Основні напрямки пам’яткоохоронної діяльності громадських об’єднань і товариств до Другої світової війни. Пам’яткознавча і пам’яткоохоронна діяльність у західноукраїнських земля у міжвоєнний період. Доля української історико-культурної спадщини у період Другої світової війни.

Тема 7. Пам’яткознавство в Україні у 1950-1980-х рр.

Паспортизація пам’яток України у 1960-х рр. Участь України у міжнародних заходах щодо збереження культурної спадщини. Актуалізація на поч. 1960-х рр. створення розгалуженої мережі музейних закладів. Підготовка Зводу пам’яток України. Діяльність Українського товариства охорони пам’яток історії та культури в др. пол. 1960-х – 1980-х рр. Започатковані часописом УТОПІК «Пам’ятки України» програми: «Забуті могили», «Фортці України», «Шевченківські місця в Україні».

Тема 8. Міжнародні організації та угоди щодо охорони пам’яток.

Пам’яткоохоронна діяльність ЮНЕСКО. Робота Міжнародної ради з питань пам’яток і визначних місць (ICOMOS), Міжнародного центру досліджень у галузі консервації й реставрації культурних цінностей (ІККРОМ), Міжнародної ради музеїв (ICOM) у сфері пам’яткознавства. Міжнародні угоди з питань захисту культурних цінностей. Правовий статус міжнародних нормативних документів. рекомендації, хартія, конвенція, міжнародні організації. Міжнародні документи і внутрішнє законодавство. Визначні пам’ятки України, включені до Реєстру всесвітньої культурної і природної спадщини.

Тема 9. Пам’яткоохоронна діяльність у незалежній Україні.

Законодавче регулювання пам’яткоохоронної сфери в Україні. Пам’яткоохоронна діяльність наукових та громадських організацій. Центр пам’яткознавства України. Загальні проблеми пам'яткоохоронної роботи в Україні. Внесок вищих навчальних закладів України у розвиток пам’яткознавства. Перспективи розвитку української пам’яткознавчої науки. Сучасний підхід до збереження і використання культурних цінностей. Закони України щодо охорони культурної спадщини: Конституція України, Закони України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 р. та «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 р. Співвідношення термінів пам'ятки історії та культури» та «культурна спадщина».

Тема 10. Музеї, бібліотеки та архіви в системі пам’яткознавчих досліджень.

Специфіка музейного, бібліотечного та архівного пам’яткознавства. Законодавче регулювання музейної, бібліотечної та архівної діяльності. Діяльність музеїв, архівів та бібліотек у справі обліку та збереження пам’яток. Інформативність музейних фондів для вивчення пам’яток. Документальні пам’ятки в архівних фондах. Роль бібліотек у збереженні і поширенні пам’яткознавчої інформації. Науково-дослідна та видавнича діяльність музеїв, архівів і бібліотек.

Тема 11. Осередки пам’яткознавчих досліджень в сучасній Україні.

Історія та діяльність Українського товариства охорони пам’яток історії та культури. Основні напрями роботи та перспективи Науково-дослідного інституту пам’яткоохоронних досліджень Міністерства культури і туризму України. Структура та напрямки діяльності Центру пам’яткознавства. Сучасні українські пам'ятки архітектури національного значення та місцевого значення.

Тема 12. Загальні проблеми пам'яткоохоронної роботи в Україні.

Проблема розшуку та повернення історико-культурних пам’яток в Україну. Проблема реставрації та консервації історико-культурних пам’яток. Сучасна пам’яткознавча діяльність музейних закладів. Внесок вищих навчальних закладів України у розвиток пам’яткознавства. Перспективи розвитку української пам’яткознавчої науки. Формування єдиної загальносоюзної системи органів охорони пам’яток та його відображення в Україні. Визначні пам’ятки України, включені до Реєстру всесвітньої культурної і природної спадщини.

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема № 1 Основи пам’яткознавства» як наукова дисципліна.

Тема № 2 Становлення та розвиток пам’яткознавства як наукової дисципліни.

Тема № 3 Проблеми класифікації історико-культурних пам’яток.

Тема № 4-5 Правові засади розвитку пам’яткоохоронної галузі в Україні(кінець XIX - початок XX ст.)

Тема № 6 Пам’яткоохоронна діяльність в Україні у 1920 –1950-х рр.

Тема № 7 Пам’яткознавство в Україні у 1950-1980-х рр.

Тема № 8 Діяльність міжнародних організацій в галузі охорони пам’яток.

Тема № 9 Пам’яткоохоронна діяльність у незалежній Україні.

Тема № 10 Музеї, бібліотеки та архіви в системі пам’яткознавчих досліджень.

Тема № 11 Осередки пам’яткознавчих досліджень в сучасній Україні.

Тема №12 Загальні проблеми пам'яткоохоронної роботи в Україні.

Тема №13 Пам’ятки України – національні шедеври світового рівня.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до аудиторних (лекційних, семінарських) занять та усіх видів контролю (модульних контрольних робіт, іспиту).	50	Опорний конспект лекцій, конспект семінарських занять.
2.	Складання термінологічного словника.	20	Термінологічний словник.
3.	Виконання індивідуальних завдань: - підготовка реферату; - підготовка презентації PowerPoint.	12 24	 Реферат. Презентація.
	Разом	106	

Орієнтовна тематика реферативних досліджень:

1. Законодавче регулювання пам’яткоохоронної сфери в Україні.
2. Діяльність музеїв, архівів та бібліотек у справі обліку та збереження пам’яток.
3. Роль бібліотек у збереженні і поширенні пам’яткознавчої інформації.

4. Діяльність Українського товариства охорони пам’яток історії та культури в другій. половині 1960-х – 1980-х рр.
5. Структура та напрямки діяльності Центру пам’яткознавства.
6. Пам’яткоохоронна діяльність ЮНЕСКО.
7. Інформативність музейних фондів для вивчення пам’яток.
8. Визначні пам’ятки України, які включені до Реєстру всесвітньої культурної і природної спадщини.
9. Документальні пам’ятки в архівних фондах.
10. Пам’яткоохоронна діяльність національних українських урядів у 1917–1921 рр.
11. Участь України у міжнародних заходах щодо збереження культурної спадщини.
12. Діяльність Українського товариства охорони пам’яток історії та культури в др. пол. 1960-х – 1980-х рр.
13. Робота Міжнародної ради з питань пам’яток і визначних місць (ICOMOS), Міжнародного центру досліджень у галузі консервації й реставрації культурних цінностей (ІККРОМ), Міжнародної ради музеїв (ICOM) у сфері пам’яткознавства.
14. Законодавче регулювання пам’яткоохоронної сфери в Україні.
15. Пам’яткоохоронна діяльність наукових та громадських організацій.
16. Центр пам’яткознавства України.
17. Загальні проблеми пам'яткоохоронної роботи в Україні.
18. Роль бібліотек у збереженні і поширенні пам’яткознавчої інформації.
19. Науково-дослідна та видавнича діяльність музеїв, архівів і бібліотек.
20. Історія та діяльність Українського товариства охорони пам’яток історії та культури.
21. Основні напрями роботи та перспективи Науково-дослідного інституту пам’яткоохоронних досліджень Міністерства культури і туризму України.
22. Структура та напрямки діяльності Центру пам’яткознавства.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1. Форми поточного контролю: семінарські заняття, індивідуальні завдання.
6.2. Форми проміжного контролю: модульна контрольна робота.
6.3. Форми підсумкового контролю: екзамен.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою	
	екзамен	залік
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
51-69	задовільно	
1-50	незадовільно	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	**40 балів** (поточний контроль)	**10 балів** (проміжний контроль)	**50 балів** (підсумковий контроль)
Мінімальний пороговий рівень	**20 балів** (поточний контроль)	**6 балів** (проміжний контроль)	**25 балів** (підсумковий контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Реферат	5
Термінологічний словник	5
Презентація	5

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури. – Ч.1. – К .: Інститут історії України НАН України, 1999. – 255 с.
2. Акуленко В. І. Охорона пам'яток культури в Україні (1917-1990) / В. І. Акуленко . – К. : Вища школа, 1991. – 274 с.
3. Акуленко В. І. Охорона скарбів як пам'яток історії та культури у внутрішньому і міжнародному праві [текст] / В. Акуленко / / Пам'ятки України: історія та культура. – 2003. – № 4. – С. 61– 62.
4. Акуленко В. Міжнародне право охорони культурних цінностей / В. Акуленко / / Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи. – К., 1999. – Вип. 11. – С. 8 –11.
5. Бевз М. В. Методологічні аспекти збереження, реставрації та регенерації заповідних містобудівних ансамблів і комплексів / М. В. Бевз // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Святогірськ Донецької області 25–27 травня 2005 року. – Слов'янськ, 2005. – С.14–20.
6. Вечерський В. В. Пам'ятки архітектури й містобудування Лівобережної України: виявлення, дослідження, фіксація / В. В. Вечерський. – К.: Вид. дім А.С.С., 2005. – 584 с.
7. Вечерський В. Державна політика в сфері охорони історико-культурної спадщини / В. Вечерський / / Хроніка – 2000. – К., 1998. – Вип. 27–28. –С. 590–603.
8. Гаврилюк С. В. Пам'яткознавчий збірник «Древности Украины»: історія підготовки, авторство, суспільний відгомін / С. В. Гаврилюк // III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу» . Луцьк, 17–19 травня 2006 р. : Доповіді та повідомлення : В 3-х т./ Укр. іст. т-во Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки / Гол. ред. : Л. Винар, І. Коцан; відп. ред. : С. Гаврилюк, О. Гаврилюк, В Пришляк, Л. Шваб.– Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008.– Т. 3.– 540 с.– С. 390– 395.
9. Гаврилюк С. В. Питання охорони історичних пам'яток у діяльності державних установ і громадських організацій в Російській імперії (друга половина XIX – початок XX ст.) / 15 С. В. Гаврилюк // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України; УНДІАСД ; Європейський ун-т; редкол.: І.Б.Матяш (гол. ред.), Н.М.Христова (заст. гол. ред.), та ін.– К., 2002.–

Т. 8.– С. 147–153.

10. Гаврилюк С. В. Російське законодавство першої половини XIX століття про охорону пам’яток церковної старовини / С. В. Гаврилюк // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Історичні науки. – 2001. – № 10. – Луцьк : Вежа, 2001. – С. 169– 175.

11. Гаврилюк С.В. Історичне пам’яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.): монографія.– 2-е вид., доп. / С. В. Гаврилюк. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 536 с.

12. Горбик В. О. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні / В. О. Горбик, Г. Г. Денисенко // Укр. іст. журн. – 2004. – № 2. – С. 133–144.

13. Гриценко О. Українська культура і європейська інтеграція: зб. аналіт. матеріалів до Всеукр. наук.-практ. конф. «Художньо-освітній простір України в контексті новітньої історії» / О. Гриценко, Н. Гончаренко, Є. Мягка; УЦКД; Мін-во культури і туризму України. – К., 2007. – 99 с.

14. Денисенко Г. Підготовка «Зводу пам’яток історії та культури України» : наукові напрацювання та перспективи Україні / Г. Г. Денисенко // Краєзнавство. – 2012. – № 3. – С. 118–125.

15. Денисенко Г.Г. Проблема дослідження пам’яток воєнної історії XX ст. / Г.Г. Денисенко // Праці центру пам’яткознавства. – К., 2001. – Вип. 3. – С. 109–125. 75. Загальнодержавна програма збереження та використання об’єктів культурної спадщини на 2004–2010 роки. Закон України // Голос України. – 2004. – 4 червня. – С. 22–23.

16. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14.

17. Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1068-14

18. Заремба С. Нариси з історії українського пам'яткознавства / С. Заремба. – К. : ТОВ Видавництво «Аратта», 2002. – 204 с.

19. Заремба С.З. Українське пам’яткознавство : історія, теорія, сучасність / С.З. Заремба. – К., 1995. – 289 с.

20. Зарубіжний досвід збереження нерухомої історико-культурної спадщини // Історико- культурна спадщина України : проблеми дослідження та збереження. – К., 1998. – С. 91–103. Збірник нормативно-правових актів з питань охорони культурної спадщини. – Луцьк, 2005. – 95 с.

21. Зозуля С. Ю. Створення реєстру некрополістичних пам’яток України [Текст] / С. Ю. Зозуля // Праці Центру пам’яткознавства. –2006 – Вип. 10. – С. 205–223.

22. Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження : монографія / редкол. В. О. Горбик, О. П. Дорошко, С. І. Кот та ін. – К., 1998. – С. 51–62.

23. Ковальчук Г. І. Книжкові пам’ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах [Текст] / Г. І. Ковальчук. – К., 2004. – 644 с.

24. Кот С. І. Загальні питання висвітлення пам’яток [Текст] / С. І. Кот // Актуальні питання виявлення і дослідження пам’яток історії та культури (на

матеріалах Зводу пам’яток історії та культури України). – К., 1999. – 301 с. – Частина перша. – С. 18–70.

25. Кот С. І. Теоретичні проблеми пам’яткознавства [Текст] / С. І. Кот // Пам’яткознавчі студії в Україні: теорія і практика. – К., 2007. – С. 4–64.

26. Курило Т. Проблеми реалізації законодавства України про охорону культурної спадщини та деякі шляхи їх подолання / Т. Курило // Право України. – 2003. – № 3. – С. 125– 126.

27. Курило Т. Становлення та розвиток законодавства про охорону культурної спадщини України в сучасний період / Т. Курило // Право України. – 2001. – № 3. – С. 108–110.

28. Основи пам’яткознавства / Під заг. ред. Гріффена Л. О., Титової О. М. – К. : Центр пам’яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012.– 380 с.

29. Охорона культурної спадщини : заходи щодо збереження пам'яток // Музеї України. – 2007. – № 2/3. – С. 40–41.

30. Пам’яткознавчі студії в Україні: теорія і практика / С. І. Кот, В. О. Горбик, Г.Г Денисенко [та ін.]. – К., 2007. – 336 с.

31. Петровський О.М. Проблеми збереження культових споруд пам’яток архітектури та шляхи її вирішення / О.М. Петровський, В. Р. Мороз // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Святогірськ Донецької області 25–27 травня 2005 року. – Слов’янськ, 2005. – С. 99–100. Поливач К. А. Історико-культурна спадщина як фактор розвитку регіонів та населених місць України / К. А. Поливач // Український географічний журнал. – 2005. – № 1. – С. 35–62.

32. Прибєга Л. В. До питання морфологічного аналізу пам’ятки архітектури / Прибєга Л. В // Праці центру пам’яткознавства. – К., 2001. – Вип.3. – С. 34–48.

33. Прибєга Л. Міжнародна рада з питань пам’яток і визначних місць (ICOMOS): 1965– 2005 рр. / Л. Прибєга // Пам’ятки України. – 2005. – №2. – С. 148–150.

34. Прибєга Л. В. До питання термінологічних визначень у пам’яткоохоронній методиці / Л. В. Прибєга // Праці Центру пам’яткознавства. – 2003. – Вип. 5. – С. 18–32.

35. Руденко С.Б. Про поняття «пам’яткознавство» / С. Б. Руденко // Культурологія. Філологія. Музикознавство. – 2013. – № 1. – С. 46–53.

36. Руденко С.Б. Про фундаментальні засади пам’яткознавства / С. Б. Руденко // Праці Центру пам’яткознавства. – 2008. – Вип. 14. – С. 18 – 40.

37. Руденко С.Б. Терміносистема пам’яткознавства : уточнення дефініцій / С.Б. Руденко // Праці Центру пам’яткознавства. – 2006. – Вип. 9. – С. 213—225.

38. Руденко С. Б. Формування системи наукових знань про матеріальну історико-культурну пам’ятку як соціокультурний феномен (сер. 80-х рр. XX ст. – початок XXI ст.) [Текст] / С. Б. Руденко // Актуальні питання історії науки і техніки : Матеріали 8-ї Всеукраїнської наукової конференції, м. Очаків, 17-19 жовтня 2009 р.– К., 2009. – С. 254–256.

39. Сучасні інформаційні технології в охороні та дослідженні пам’ятника історії та культури // Історико-культурна спадщина України:

проблеми дослідження та збереження. – К., 1998. – С. 91–103.

40. Федорова Л. Д. З історії пам’яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870–1910-і рр. / Л. Д. Федорова. – К. : Інститут історії України НАН України, 2013. – 373 с.

41. Щербина Н. Діяльність Одеської обласної організації УТОПІК із збереження історико-культурної спадщини (60–80–ті рр. ХХ ст.) // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса, 2006. – № 5 (25). – С. 172–179.

42. Худолей О. С. Становище пам’яткоохоронної справи незалежної України: історіографія проблеми / О. С. Худолей // Гуманітарний вісник. Сер. : Історичні науки. – 2014. – Число 20, Вип. 4(2). – С. 29–35.

43. Худолей О. С. Українське пам'яткознавство : сучасні проблеми та тенденції / О. С. Худолей // Гуманітарний вісник. Сер. : Історичні науки. – 2011. – Число 17, Вип. 3. – С. 46–49.